

IT-TIENI SENA

IL-ĠEOGRAFIJA

Il-HIN: Siegha u nofs

L-Isem: _____

Il-Klassi: _____

Din hija lista ta' kliem ġeografiku użat f'din il-karta tal-eżami u t-tifsira tiegħu bl-Ingliż.

<i>Dijossidu tal-karbonju</i>	<i>Carbon dioxide</i>
<i>Fjuwils fossili</i>	<i>Fossil fuels</i>
<i>Meridjan ewlieni</i>	<i>Prime Meridian</i>
<i>Vulkan attiv</i>	<i>Active volcano</i>
<i>Vulkan inattiv</i>	<i>Dormant volcano</i>
<i>Vulkan estint</i>	<i>Extinct volcano</i>
<i>Ħawt tal-magma</i>	<i>Magma chamber</i>
<i>Pajp vulkaniku</i>	<i>Volcanic vent</i>
<i>Mungbell vulkaniku</i>	<i>Volcanic cone</i>
<i>Oasi</i>	<i>Oasis</i>
<i>Xita Orografika</i>	<i>Relief Rainfall</i>
<i>Xita Ċiklonika</i>	<i>Cyclonic Rainfall</i>
<i>Sismografu</i>	<i>Seismograph</i>

Wieġeb il-mistoqsijiet kollha fuq din il-karta. Ikteb ċar u b'Malti tajjeb.

- Hares sewwa lejn il-Mappa tal-Mediterran li tinsab f'pagna 3 u wara wieġeb dawn il-mistoqsijiet.
- (a) Imla t-tabella t'hawn taht bl-ismijiet tal-pajjiżi mmarkati bin-numri **1, 2, 3, 4, 5 u 6** fuq il-mappa. L-ewwel ittra ta' kull pajjiż miktuba biex tghinek.

Il-Pajjiżi			
1	Il-P	4	Is-S
2	L-A	5	L-E
3	Il-G	6	L-I

(6)

- (b) Semmi l-vulkani mmarkati bin-numru 7 u 8 fuq il-mappa. Aghzel minn: Santorini, L-Etna, Stromboli.

Il-Vulkani			
7		8	

(2)

- (c) Semmi l-muntanji mmarkati bin-numri 9, 10, 11 u 12. Aghzel minn: Atlas, Taurus, L-Alpi, L-Appennini, Il-Pirinej, Dinaric u Pindus.

Il-Muntanji			
9		11	
10		12	

(4)

- (d) X'jisimhom il-gzejjer bin-numri 13 u 14? L-ewwel ittra ta' kull gżira miktuba biex tghinek.

Il-Gzejjer			
13	K	14	B

(2)

- (e) X'jisimhom ix-xmajjar bin-numri 15, 16, 17 u 18? Aghzel minn: In-Nil, Il-Po, It-Tiber, L-Ebro u r-Rhône.

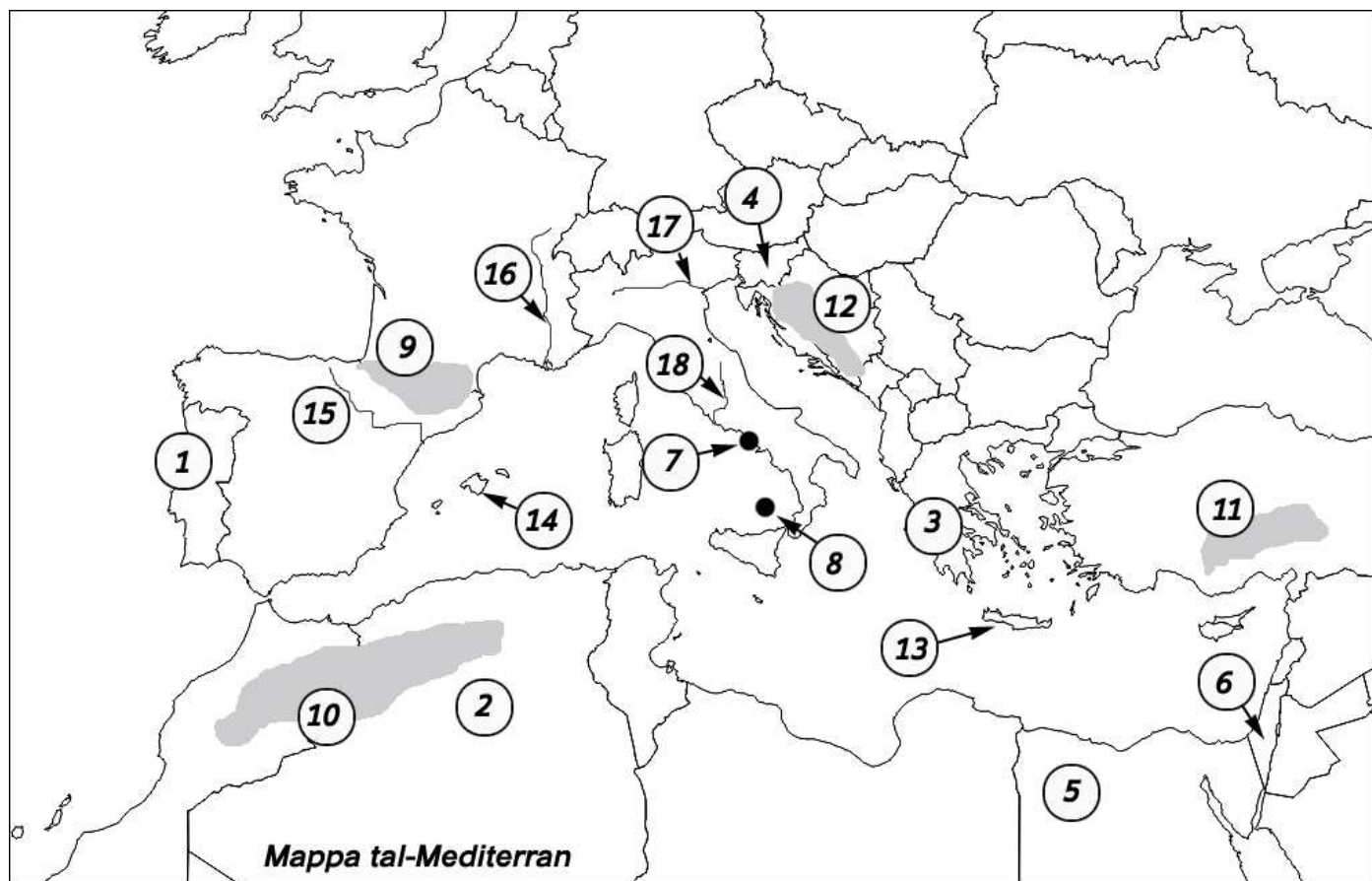
Ix-Xmajjar			
15		17	
16		18	

(4)

2. (a) Aqra sewwa dawn is-sentenzi dwar l-effett serra.
Ittikkja (✓) is-sentenzi skont jekk humiex veru jew falz.

		Veru	Falz
(i)	Id-dijossidu tal-karbonju (CO_2) huwa wiehed mill-gassijiet li nsibu fl-atmosfera.		
(ii)	Id- CO_2 iwaqqaf ir-ragġi tax-xemx milli jsaħħnu l-art.		
(iii)	Mir-rivoluzzjoni industrijali 'l hawn l-ammont ta' CO_2 fl-atmosfera żdied b'rata mgħagġla hafna.		
(iv)	Kawża taż-żieda fl-ammont ta' CO_2 fl-atmosfera, it-temperaturi tad-dinja qed isiru aktar keshin.		
(v)	Il-ħruq ta' fjuwils fossili qed iżid l-ammont ta' CO_2 fl-arja.		

(5)

(b) Hares sewwa lejn il-Pjazza ta' San Mark mgħarrqa bl-ilma.

Spjega għaliex fil-futur postijiet qrib il-baħar bħalma hi Venezja se jkunu aktar fil-periklu ta' għargħar. (Dawn jistgħu jgħinuk: it-tishin globali, is-silġ, il-livell tal-baħar).

(6)

3. Hares sewwa lejn il-mappa tad-dinja f'paġna 6.

(a) Fuq il-mappa tad-dinja (paġna 6) pingi dawn il-linji:

Latitudni 60° Tramuntana

Longitudni 100° Lvant

Latitudni 40° Nofsinhar

(3)

(b) Immarka bl-ittri **X** u **Y** fuq il-mappa tad-dinja dawn iż-żewġ postijiet:

Post	Latitudni	Longitudni
X	20° Nofsinhar	160° Lvant
Y	40° Tramuntaa	0°

(4)

4. Wieġeb dawn il-mistoqsijiet.

(a) Semmi żewġ modi kif jista' jintuża l-ilma.

 _____ (2)

(b) Semmi żewġ saffi ta' blat f'Malta li jhallu l-ilma jgħaddi minn ġo fihom.

 _____ (2)

(c) Liema saff ta' blat f'pajjiżna huwa impermeabbli u ma jhallix l-ilma jgħaddi għas-saff ta' tahtu?

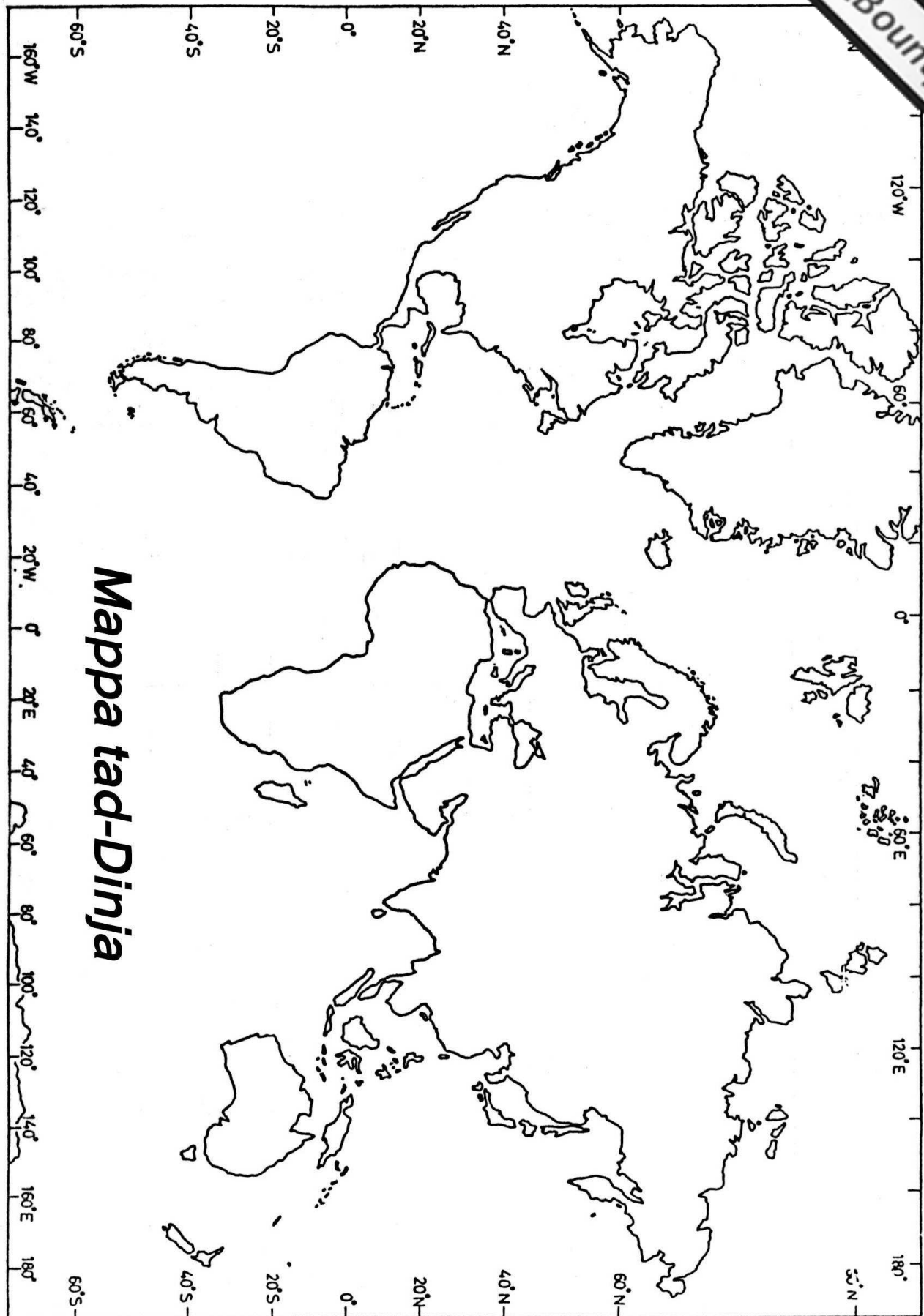
 _____ (2)

(d) X'inhum impjant tar-Reverse Osmosis?

 _____ (2)

(e) Għalfejn dawn l-impjanti tar-Reverse Osmosis huma bżonjużi f'pajjiżna?

 _____ (3)

5. Hares sewwa lejn l-istampa t'hawn taht.

- (a) Ittikkja (✓) t-twegiba t-tajba.
Il-vulkan li jidher fl-istampa t'hawn fuq huwa

attiv	
inattiv	
estint	

(1)

- (b) Ghaliex tahseb hekk?

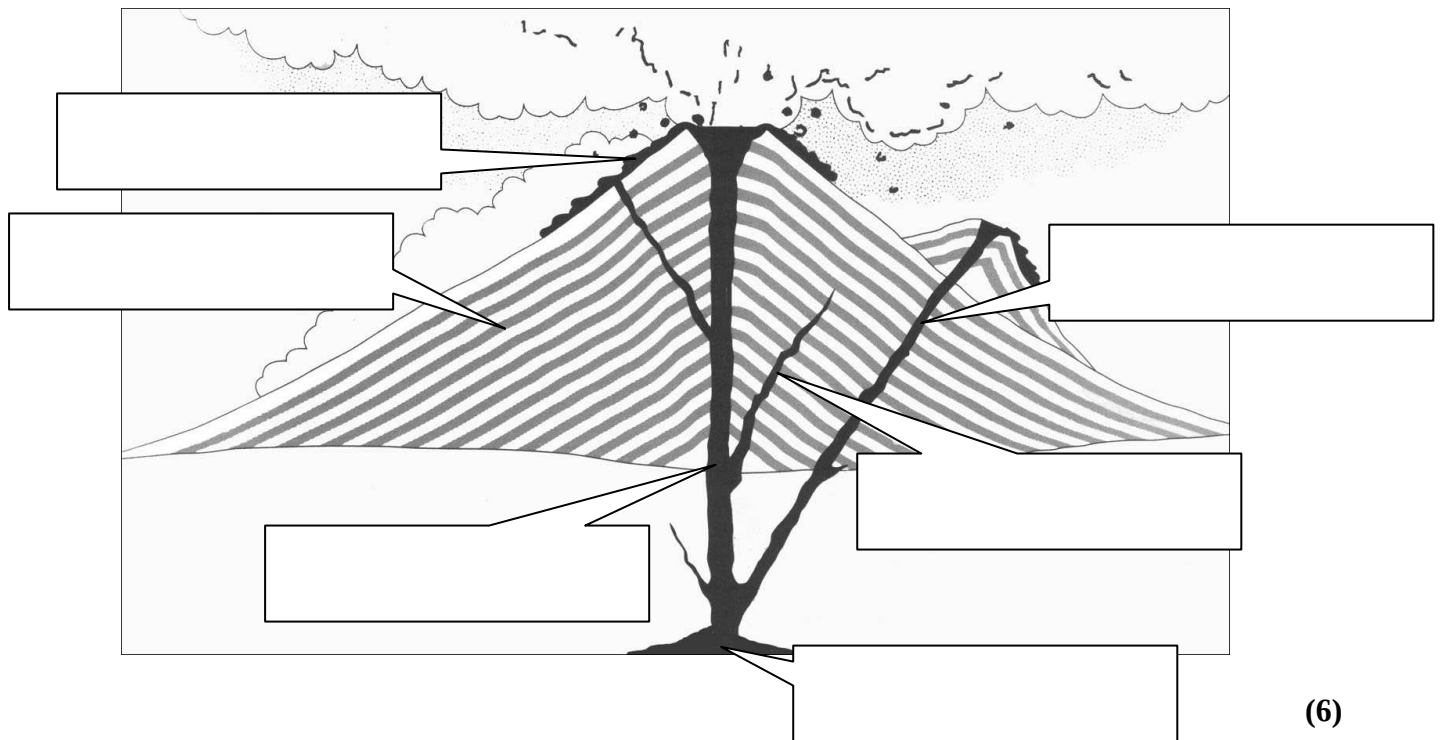
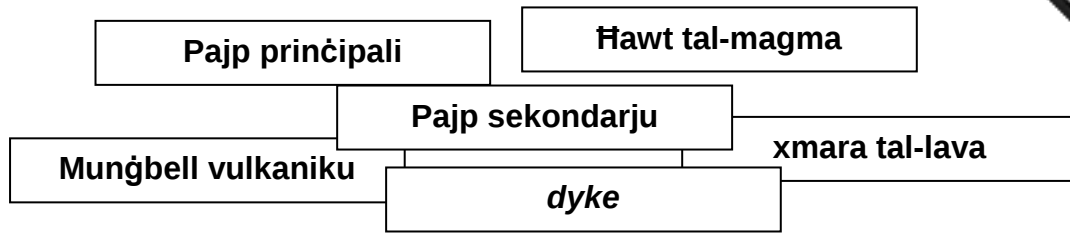
(2)

- (c) X'tissejjah il-lava meta tkun ghadha taht l-art?

qoxra tad-dinja	
nar	
magma	

(1)

(d) Poggi dan il-kliem f'postu fit-tpingija t'hawn taht.

(6)

6. (a) X'inhì d-differenza bejn deżert kiesaħ u dak shun? Agħti eżempju ta' kull wiehed.

(6)

(b) Hares lejn l-istampa t'hawn taht li turi l-estrazzjoni ta' mineral mid-Deżert tas-Sahara

(i) X'mineral qed itellghu l-haddiema minn taht l-art?

(2)

(ii) Għal xiex jista' jintuza dan il-mineral ladarba jittella' minn taht l-art?
Agħti żewġ eżempji.

(4)

(iii) Kif jiġi ttrasportat dan il-mineral mill-post fejn jittella' fid-deżert sal-port hdejn il-baħar biex ikun jista' jiġi esportat?

(1)

(iv) Kif dan l-istess mineral jiġi ttrasportat mill-portijiet Afrikani tat-Tramuntana għall-portijiet Ewropej tan-Nofsinhar?

(1)

7. (a) Qabbel dawn is-sentenzi billi tikteb in-numri 1 sa 5 fil-kolonna vojta tan-nofs.

1	Meta l-ilma jevapora jinbidel		jinbidel fi shab.
2	Bil-proċess ta' kondensazzjoni l-fwar		massa ta' arja shuna tiltaqa' ma' massa ta' arja kiesha.
3	Ix-xita orografika ssehh		hi dik ciklonika.
4	Ix-xita ciklonika ssehh meta		meta l-arja shuna u umda jkollha toghla fuq il-muntanji.
5	L-aktar xita komuni li tinzel fil-Mediterran matul ix-xitwa		fi fwar.

(5)

(b) X'jissegjah l-istrument tat-temp li jkejjel l-ammont ta' xita? X'kejl nużaw biex inkejlu eżatt kemm nizlet xita?

(2)

8. Aghzel il-kelma t-tajba mill-kliem fil-parentesi.

L-Ilma fid-Deżert

Fid-Deżert tas-Sahara nsibu kwantitajiet kbar ta' (ramel, ilma, arja) mahzuna taht l-art jew inkella fl-oasi. Fix-xitwa tagħmel hafna xita fuq il-muntanji (Atlas, Taurus, Alpi) u hafna minn dan l-ilma jnixxi bil-mod il-mod f'saff ta' blat ramli li huwa (impermeabbli, iebes, poruż). Dan l-ilma (jinħazen, jinħasel, jevapora) fil-pori ta' dan il-blat ramli taht id-deżert. (Minjieri, Bjar, Barrieri) fondi jithaffru f'dan il-blat biex jittella' dan l-ilma mahzun taht l-art. In-nomadi tad-deżert jiddependu minn dawn il-bjar biex ikollhom l-ilma għalihom infushom kif ukoll (għall-iljunfanti, għall-igmla, għas-sriep), għan-nghaġ u l-mogħoż li jrabbu. F'xi nhawi s-saff artab u poruż jinsab fil-wiċċ u b'hekk l-ilma jiskula b'mod naturali sal-wiċċ biex jiffirma (bjar taż-żejt, oasi, għaram tar-ramel) kbar li jmantnu hafna nies.

(7)

9. Wieġeb fil-qosor dawn il-mistoqsijiet.

(a) X'jissejjah terremont li jsehh f'qiegħ il-baħar?

(2)

(b) Terremoti li jsehhu f'qiegħ il-baħar jistgħu jikkagunaw mewġ kbir. X'jissejjah dan il-mewġ?

(2)

(c) X'inhu sismografu?

(2)

(d) Spjega għaliex fuq il-muntanji Alpi nsibu fossili ta' hlejjaq tal-baħar.

(4)

(e) X'nifhmu meta nirreferu għal postijiet b'popolazzjoni mhux iffullata?

(2)

(f) Agħti **tlit** raġunijiet biex tispjega għaliex postijiet fuq il-muntanji Alpi mhumix iffullati bin-nies.

(3)